

'HET KABINET VAN DOKTER HAHNEMAN' VAN KOEN BROUCKE IN MUSEUM DR. GUISLAIN

Een kabinet als spiegel van 'onder doctoren' gekende kunstenaars

We zijn 'onder doctoren' in het kabinet van dokter Hahneman. Hij behandelt kunstenaars, volgt ze nauwgezet, beschrijft hun ziektebeeld en verzamelt hun 'werkjes'. Meer dan de helft van zijn patiënten zijn kunstenaars, maar daaruit moest volgens Hahneman niet voorbarig worden geconcludeerd 'dat er in deze groep veel meer psychische problemen voorkomen dan in andere groepen'. Toch bleek dit achteraf helemaal niet zo'n voorbarige gevolgtrekking, want hoe meer hij zijn patiënten observeerde en analyseerde, of althans hun psychische stoornis probeerde te begrijpen, hoe meer hij beseftte 'dat er ook een verband zou kunnen zijn met de ziekte van de hedendaagse kunst'.

Paul DEPONDT

Hij begon hun 'artefacten' te verzamelen en bezit intussen ruim 400 stuks, waarvan een deel nu wordt getoond in het Gentse Museum Guislain – een vrijplaats voor outsiderkunst, een plek voor 'een zintuiglijke chaos' en een gastvrij hospice voor gestoorden en gekken. Prof. Dr. Geert Hahneman was er al langer van overtuigd dat kunst iets met de vertroebelde geest had te maken en beschouwde steeds meer – met groter argwaan en stellige wetenschappelijke bewijslast – 'de hedendaagse kunst als een narcistisch uitleven van een te sterk op zichzelf gerichte groep zieke individualisten'. Zijn beeld klinkt aanneemelijk en Hahneman besloot hun kunstuitingen te verzamelen, niet vanuit esthetisch oogpunt, 'maar vanuit wetenschappelijke interesse en ter ondersteuning van mijn hypothese'. Een groot deel van de armlastige kunstenaars was maar al te blij om hun visites bij de psychiater voortaan met werk te kunnen betalen. Zo is het begonnen. Een deel van zijn collectie staat nu uitgestald in een dolhuis, in de omgeving van de expositie over 'dwaze wijzen, wijze dwazen', een visualisering van de morosofie-leer van Matthijs van Boxsel, de 'verzamelaar van dommigheden' in zijn nu al driedelige encyclopedie. Wie op zaal alleen maar kijkt, nauwelijks opschriften leest en over geen syllabus 'Geert Hahneman of de ziekte van de hedendaagse kunstenaar' beschikt, gelooft het hele verhaal.

Het is zo schitterend verzonnen door kunstenaar/historicus Koen Broucke (1965), die niet alleen al enige jaren zijn eigen genealogie uit zijn duim heeft gezogen, maar ook nog eens het leven en de anamnese heeft beschreven van denkbeeldige patiënten van de al even verzonnen dokter Hahneman. Sinds 1997 verzint Broucke kunstenaarslevens (hij werkte mee aan Koen Brams' 'Encyclopedie van fictieve kunstenaars') in een fase van zijn oeuvre dat hij als 'onvoltooide levensbeschrijvingen' omschrijft.

MYTHOLOGIE

Broucke illustreert zijn levensverhalen met 'artefacten' en andere kunstzinnigheden die al die artistiek aangelegde patiënten hebben vervaardigd. Je kunt ze zien in de vitrines waarin alles keurig wordt getoond alsof, nu ja alsof, ze net als Beuys, Fabre, Manzoni of Panamarenko hun leven hebben verstrengeld met hun eigen mythologie. Het zijn weliswaar allemaal hele of halve leugens, maar ironie of pastiche, ook slapstick, mengen nu eenmaal feiten en fictie: wat waar is en niet waar is. Kortom wat is er mooier dan een verzonnen of gedroomd leven? Natuurlijk speelt de verzameldrift mee, het weinige en unieke dat nog kon worden gevonden of opgedolven, het vele dat nu juist dolende geesten nog een keertje meer begeestert, het speelse en het grillige, maar uiteindelijk ook de vragen waartoe, waarom, waarheen.

Het is – hoe klein de presentatie ook is – een overweldigend overzicht van monomane geesten. Broucke beschrijft ze ook in zijn notities, daarom niet allemaal, maar wel didactisch en zeker ook medisch. De schetenkunstenaar lijdt aan 'coprolalie' en verpakt zijn scheten in plastic diepvrieszakjes of in sinaasappelblikjes (die je met een rietje kunt leegzuigen). In proefbuisjes ook, 'overal wist hij vernuftig scheten op te slaan', stelt dokter Hahneman vast. Monique Gedeckt lijdt aan 'antisociale persoonlijkheidsstoornissen', en maakt een perfecte kopie van het gerenommeerde Stedelijk Museum voor Actuele Kunst waar bezoekers proppen, pijlen, kogels, rotte eieren en tomaten, zelfs messen, krijgen om de Barnett Newmans en de Gerhard Richters te vernielen. Fausto Bustier gaat ten onder aan een hele resem 'gestoordheden: obsessief-compulsieve persoonlijkheidsstoornis, trichotillomanie, onychotillomanie, titillomanie en automutilisme. Hij verzamelt in luciferdoosjes of andere recipiënten al zijn afgeknipte nagels en haren, zijn neuskeutels, urine, fecaliën, zweet, schilfertjes, korstjes, sperma, 'dit alles van een datum voorzien'.

GEVONDEN GESCHIEDENIS

Het werk van Broucke is een enquête zonder ontknoping. Het is een ontcijfering van een tweede Welt waar Hans Prinzhorn naar speurde. De outsiderkunst-collectie van de Heidelbergse kunsthistoricus en psychiater Prinzhorn, die ten onzent in het Guislainmuseum en in Charleroi is getoond, heeft hem zeer beïnvloed: geconstrueerde mythes interesseren hem, Brouckes teksten over het werk van zijn gefingeerde patiënten en hun Bildnerlei leveren geen gewone levensbeschrijvingen op maar medische totaal verzonnen diagnoses.

Archiveert hij de waanzin? Valt hij op de schoonheid van het werk van schizofrene meesters die een wereld beheersen die wij onmogelijk kunnen kennen? Onderzoekt hij, ook als historicus, die moeilijk te traceren scheidslijn tussen feit en fictie, tussen wat men denkt wie men is en de biografie die men vertelt, opdist, liegt of opschoont? Zijn werk, denk ik, heeft meer te maken met een 'kritiek op', een soort manier om – zoals Guillaume Bijl – al datgene wat bruikbaar is te confisqueren en de wereld naar zijn hand te zetten. Bijl maakte ooit een expositie 'Four American Artists', een totaal verzonnen presentatie van de trendy-nieuwlichterij in de Amerikaanse kunst. Wil hij dat, Broucke? Hij verzont ooit ook een critica, het past in zijn gehele 'gevonden geschiedenis', zijn groten-deels bedachte genealogie. Het stemt allemaal tot 'dat stapje achteruit' in de kunst, de twijfel die we dreigen te verliezen door succes en veel poeha, tot de verbazing over kunst die zich niet meer corrumpeert. Het is 'frictie', schommelen tussen fictie en non-fiction, ook in Broucke's performances.

LACHEN MET LISZT

In zijn Liszt-imitatie (op video te zien in het Guislainmuseum) volgen we hem in de speelstijl van de vermaarde componist en pianovirtuoos. Liszt werd vaak uitgelachen, men maakte karikaturen van hem, van zijn speeldrift, zijn opspringen, schudden, schuiven en fladderen over de toetsen. Broucke hanteert alle middelen om dit te vertolken – of het nu verf is, performance, uitstallen en catalogeren, collectioneren en kunsthistorisch omschrijven, en dat is nu precies de kritiek die hij vertolkt, met de spanning van zijn verhalen, de ernst van zijn werk. De kunstwereld is een verzameling vreemde individuen. Die zijn, al sinds tijden, ten prooi aan kritiek – venijnig, gedurfd, neurotisch. In Rezvani's roman 'L'origine du monde' uit 2000 (jawel, het beroemde en volgens sommigen aanstootgevende schilderij van Gustave Courbet) zien we een potsierlijke stoet van museummedewerkers, een parade van kenners, knikkers, klonen, kortom: een nogal promiscue gemeenschap. Er loopt in het Grand Musée van een of andere stad een gevaarlijke en neurotische dwerg rond met een mes. Het verhaal is nu even niet belangrijk, maar de hele vertelling gaat over kunst en musea, over het aan de museumwanden wapperende gebruikte toiletpapier, over de prikkelende reukkunstwerken, de poep van Piero Manzoni, de doormidden gezaagde dieren in formalineoplossingen van Damien Hirst en het weerzinwekkende mausoleum van in perfecte staat geconserveerde lijken die de medicus-kunstenaar Von Hagen maakt. Gerenommeerde musea en galeries tonen meer en meer van die bizarre body parts-kunst en anti-kunst. Alles kan, alles mag, maar is het ook bijzonder?

Ja, denk ik, in handen van dokter Hahneman, met het kritische commentaar van Koen Broucke.

Het kabinet van Dokter Hahneman – Koen Broucke. Tot 3 september in het Museum Dr. Guislain, J. Guislainstraat 43 Gent. Open dinsdag 9-17u, za-zo 13-17u. Maandag gesloten. www.museumdrguislain.be

KOEN BROUCKE, 'OUR TRAVELING CIRCUS LIFE', ACRYL ON PAPER, 2005: BROUCKES LISZT-IMITATIE